

Mange stråmenn, men lite fintenkning

Henrik Berg
henrik.berg@uib.no

Stänicke og Viks innlegg sammenblender dessverre ulike argument. Kanskje vi kan få nøstet opp i de mest sentrale misforståelsene.

Henrik Berg (Foto: Privat)

La oss etablere et skille. Et spørsmål er om vi kan gå direkte fra «er» til «bør». Et annet spørsmål er hva et faktum er. Selv et verdiladet faktum har ikke åpenbare etiske implikasjoner. Et statistisk signifikant funn med et gitt signifikansnivå gjenspeiler verdier knyttet til sannsynligheten for korrekte og ukorrekte slutninger. Men dette verdiladede faktumet besvarer ikke spørsmålet om hvordan vi bør leve. Vi kan i tillegg ha situasjoner hvor det er etisk riktig å hente inn fakta. Et eksempel er hvordan oljeboring vil kunne påvirke sårbare naturområder. Vi kan ha situasjoner der vi ikke kan trekke slutninger om hva som er etisk riktig, uten å inkludere fakta. Hvis vi for eksempel ønsker å maksimere velvære, må vi ha faktisk kunnskap om hva som skaper velvære, for hvem. Vi kan også ha koblinger mellom de etiske problemkompleksene vi undersøker, og hvilke verdier vi legger til grunn for de fakta vi søker å identifisere. Vi er for eksempel mindre villige til å ta feil når vårt økologiske grunnlag settes på spill, sammenlignet med når vi undersøker konsumentatferd på ferjer. Men ikke på noe tidspunkt har vi sluttet direkte fra er til bør. Stänicke og Viks argument er i beste fall irrelevant og i verste fall en stråmann.

I Stänicke og Viks vidunderlige verden er et spedbarns pust nok til å påkalle etisk korrekt handling. Om verden bare hadde vært slik! Men spedbarns interesser blir ikke ivaretatt av at vi forutsetter en slags instinktteori hvor alle automatisk «forstår» hva som er etisk riktig handling når de ser et spedbarn. Et spedbarns sårbarhet påkaller for de aller fleste handling, men ikke hvilke mål vi bør realisere for dette spedbarnet. Hvis Stänicke og Vik klarer å lese hvilke mål vi bør realisere, fra å observere et spedbarn, håper jeg de deler denne kunnskapen med oss andre. Hvis ikke er eksempelet i grunnen irrelevant.

I en bok jeg har skrevet om temaet, *Evidens og etikk* (2020), påpeker jeg hvor krevende det er å oppnå god integrasjon av fakta og verdier i psykoterapi. «Premisset» om at integrasjon er enkelt, som Stänicke og Vik tilskriver meg, er naturligvis galt (stråmann). Jeg har til og med fremhevet at selvrefleksivitet er en nøkkeldygd for å kunne tematisere blindsoner en psykoterapeut kan ha (stråmann). Mine standpunkt er altså diametralt motsatte av de Stänicke og Vik tillegger meg.

Deretter en ny tung påstand: Et menneskesyn impliserer hva et godt liv er. Men hva med et prototypisk behavioristisk menneskesyn: Et menneske er en funksjon av assosiasjoner mellom ulike

stimuli samt stimuli og respons. Hvor er kunnskapen implisert om hva et godt liv er her? – Også denne påstanden er uriktig. Ikke fordi menneskesynet nødvendigvis er irrelevant, men fordi det ikke angriper det mest sentrale spørsmålet: Hva er målet for psykoterapi, eller hva er «det gode» (som søkes besvart i normativ etikk)?

At psykoterapiskoler er tuftet på etos, betyr ikke at psykoterapiskolers etos er den eneste verdien som er satt i spill i psykoterapi. Det finnes en rekke – moralske og ikke moralske – verdier som er kritiske i psykoterapi og ellers i livet. Dette er nok en stråmann.

Gode argumenter står på egne bein. Stänicke og Viks utstrakte bruk av stråmenn tyder kanskje på at de ikke har så mange av dem.

Referanser

Berg, H. (2020). *Evidens og etikk. Hva er problemet med evidensbasert praksis i psykologi?*

Fagbokforlaget.

Stänicke, E. & Vik, O.M. (2024). Fintenkning om menneskesyn og etos. *Tidsskrift for Norsk*

psykologforening, 61(6), 408–409. <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2024/05/fintenkning-om-menneskesyn-og-etos>